

UNITÁRIUS ÉLET

XIII. ÉVFOLYAM, 5. SZÁM

1959. MAJUS HÓ

PÜNKÖSD

Cselekedetek könyve, II. rész

Ez az újtestamentumi fejezet a kereszténység kezdeti idejéből való legszebb hősköltemény. A sebesen zúgó szél zendülésével, a kettős tűzes nyelvek csodálatos megjelenésével kezdődik, a szentlélek ajándékától valósággal megittasodott tanítványok hősi harcával folytatódik, végig viharzik az első Pünkösöd minden szépsége, míg végül, mint valami szent kiengesztelődésben, a jeruzsálemi ösgyülekezet békés, harmonikus életének leírásával fejeződik be. Ennek az egyetlen napnak az emlékéhez jár vissza a kereszténység felfrissülni, az erőtelenségben újra megerősödni, a jézusi eszmék megéléséhez ihletet venni. Mennyi gondolat, mily nagyszerű ösztönzések, mennyi követésre méltó példa és sok hősiesség lendület kínálkozik felemlegetésre e fejezet nyomán. Mint egy gyönyörűsége szellemi kaptárból, valósággal rajzanak belőle a megtestesülésre kívánczoló eszmék. Csak ki kell tárja előtte a lelkét az ember s egyszerre csordultig telik meg a legtisztább szellemiség termékenyítő erejével. Isten lelkének himpora zuhatagként szakad rá belőle az emberre. Egyet azonban soha sem szabad figyelmen kívül hagyni.

Ez a bibliai fejezet lényegében a Jézusdráma utolsó felvonása. És ilyen jótékonyan a világtörténelemben s a világbirodalomban egyetlen dráma sem bontakozott még ki. Látszik, hogy az események szálait nem költői fantázia szötte, fűzte össze. S habár emberek a szereplői ennek is egytől egyig, a kibontakozását nem emberi értelem tervezte el és nem emberi képzelet álmodta meg.

A pünkösdi események, amint tudjuk, Jeruzsálemben zajlottak le. Egy gyötrelmes, nehéz éjszaka az alvó város felett a hegyen itt sirta el egyszer legszentebb könnyeit Jézus: Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki megölnöd a prófétaidat, eljön az idő, mikor kő kövön nem marad benned. Itt esendült fel a virágvasárnap hosszú és itt sikoltott bele az emberiség életének legsúlygyenteljesebb követelődző kiáltása, az örökkévaló idő mindent elnyelő nagy esendjébe: a lefeszített és felbérlet tömeg feszítse meg ordítása. Itt kezdte el bontogatni lelke szárnyait 12 éves korában, feltűnő értelmével ámulatbaejtve a nép véneit és itt lázadt föl szent haragja később a kufárok és a pénzváltók ellen. Itt állt ki mellette leghatározottabban a tömeg és itt tagadták meg legközvetlenebb hozzátartozóit, a tanítványok is. S az események szélsőséges időjárása során itt áll elő Pünkösöd napján Péter a lélek tüztől megmámorosodott tizeneggyel s mindent elsöprő, lelkesítő beszédjűk nyomán a megtérő háromezer hívővel megalapítják az első gyülekezetet és a szervezetbe testesült eszme látható, külső képe gyanánt a keresztény Anyaszentegyházat. A vetések mind beérnek egyszer. De ahogy az első pünkösdi magvetés sarjadni kezdett, ehhez fogható azóta sem volt még. „És foglalatosak valának az apostolok tudományában — mondja az Írás — és a közösségben, a kenyérnek megtörésében és a könyörgésekben. Mindnyájan pedig, akik hívének, együtt valá-

nak, és mindenük köz vala. És jószágukat és marháikat eladogatták, és szétosztogatták azokat mindenkinek, amint kinek-kinek szüksége vala. És mindennap egyakarattal kitarítva a templomban, és megdörve házanként a kenyeret, részesednek vala eledelben örömmel és tiszta szívvel, dícsérve az Istent, és az egész nép előtt kedvességet találva. Az Úr pedig minden nap szaporítja vala az gyülekezetet az idvezülőkkel.”

Csodálatos kereszténység volt ez! Megtestesült eszme! Jézusi egyszerűségben közösségbe olvadt ösgyülekezet! Hová lettél a rohanó időben? Bizony kiadult hamar a láng. Mint megfagyott és fénytvesztett meteor: a lélek, a szellem beleakult az anyagba s az első Pünkösöd csodálatos közössége keresztény vonatkozásban bevonult a legszebb történelmi emlékek Pantheonjába. És ezt az egymáshoz közt mindent megosztó és mindig mindent a szükségletekre fordító első gyülekezetet felváltotta a történelem során a hatalmas, a gazdag egyház, amelyik éppen a vagyonával szállásosinálója lett saját hívei között a nyomornak, hatalmával pedig védő bástyája a legkérőbb igazságtalanságoknak. Hiszen, ha századok rendjén, mint egykor Péter az első Pünkösöd idején, a lélek tüztől hevítve szólásra merete nyitni ajkát egy-egy ihletett lélek a hit és a szociális élet igazságaiért, mindjárt az egyház rettentő bosszújával találta szembe magát s a tüzelt, mely a jeruzsálemi háromezer lelkét egységre hangolta, az Anyaszentegyház örök Urának, Krisztusnak nevében maglyát gyújtottak Servétus alatt, halálbakergették Savonarolát s volt idő, amikor az egyház e dől nem győzték a fát nevelni a gályaraboknak, evezőlapát céljára. Mert a lélek egyháza éppen arról a legfőbb parancsról feledkezett meg, melyet Jézus így tanított: „A lelkeket pedig meg ne oltjátok.” Bizony, bizony mondom néktek, hiába való a Pünkösdről és a szentlélekről a legesodálatosabb teológiai elmélet, és hiábavaló minden dogma is, ha a reális életben elhamvadt az östűz, mely egykor a jeruzsálemi háromezeret gyülekeztette formálta.

Nekünk Pünkösöd a gyülekezet ünnepe. A közösség lelkét keressük és vesszük számba ilyenkor s felmérjük, hogy mennyit is érünk saját emberiségünkben. Eszméinket mérjük fel, melyek egységbe tömörítik közösségeinket és hitünket vesszük számba, mellyel éljük hétköznapi dolgos életünket. Mindig akkor van a legszebb pünkösöd, amikor valamelyik gyülekezetünk a maga erejéből úgy áll meg közösségi életét, hogy szinte ámulatbaejt vele mindeneket. Amikor ezeket a sorokat írom, az egész világ feszülten figyeli azt a lázas készülődést, mely megtörte már a Nemzetek Palotájának feszült esendjét és megtette az utolsó slimitásokat is, hogy a külügyminiszterek értekezlete kezdetét vehesse. Bizakodva tekintünk a most következő események felé és imádságunkban a lélek pünkösdi erejét kérjük, hogy hassa át őket és tegye egységes alkotó gyülekeztet őket, hogy tanácskozásuk az egész világ dladalmas, boldog Pünkösödjé legyen.

Pethő István

Az édesanyákról

emlékezett a hálával csordultig telt gyermeki szívek haragos serege ezekben a tavaszi verőfénytől tündöklő napokban. Az anyákról, akiknek áldása és aggodó szeretete láthatatlan aranykoronaként ott ragyog minden gyermek feje fölött, ha lepkét kerget virágos réten, iskolapadban hajlik könyvei fölé, vagy az élet kemény munkamezején forgolódik.

Ma föléjük tárul minden szív, ölükbe hull minden virág, munkában megfáradt alakjuk fölegyenesezik, a májusi napfény szó sugárköntöst itt-ott megfakult ruhájuk fölé. Ők mai életünknek a hála és megbecsülés érdeméjével kitüntetett győztes dolgozói.

Társadalmunk új rendje az édesanyák körül lebonította a család körüli teendők kizárólagosságának már-már klastroszerűvé merevült falait. Alkotmányunk egyként lehetőséget biztosít mindenki számára: a munkához való jogot, legyenek édesapák, vagy édesanyák, akik a termelő munkából, nemesen vetélkedve, kiveszik részüket.

Hajdan a buvársajtó hírszolgálatában sűrűn előforduló szenzációként szerepelt a lúgkövet ivó, a házat magukra gyújtó, törizetlenül hagyott gyermekek sötét tragédiája. Ma ilyen félelemtől nem kell riadoznia a termelő munkában tevékenykedő édesanya aggodó szívének.

Államunk szerető gondoskodása intézményesen biztosítja, hogy a dolgozó édesanyák közösségi munkájának lendületét a gyermekgondozás problémái ne fékezhessék. Korszerűen berendezett csecsemővédelmi intézetek, parkszerű kertekkel övezett napközi otthonok lelkes védőnő-gárdája osztja meg napról napra a dolgozó édesanyák ezzeivel a csecsemőápolás, gyermekgondozás sok-sok aprókos gondját.

Szárnyaljon hát a köszöntés szava az édesanyák felé mind, akik vannak széles e világon s azok felé is, akik az édesanya gondosságával, szeretetével övezik a termelő munkában fáradó anyák gyermekeit.

Az emlékező kegyelet mécsesei pedig borítsák el fényükkel a sírhalmokat is, valahol csak áldott anyai szívek megszakadt húrjai porladoznak.

Gyülekezeteink is ünnepélyes keretek között emlékeztek meg az anyák napjáról.

Darwin és az unitáriusok

Születése másfélszázados és nagy műve, az *Origin of Species* megjelenésének százéves fordulója alkalmából Darwinról már történt megemlékezés lapunkban, melynek rendjén arról is szó esett, hogy munkásságát a magyar nyelvű unitárius irodalom annak idején méltányolta. Az angol unitáriusok hetilapja, az *Inquirer* nyomán most az alábbi érdekességeket közöljük Darwinnak az angol unitarizmusmal való kapcsolatáról.

Az unitárius történetírás feljegyezte, hogy Darwin, mint gyermek, Shrewsburyben az unitárius gyülekezet templomába járt. Nagypja, a szintén jól ismert dr. Erasmus Darwin jó barátságban volt kora nevesebb unitáriusaival, köztük Josiah Wedgwood-dal is. E kapcsolat később elmélyült, amikor Erasmus Darwin fia feleségül vette Wedgwood leányát, s így Charles Darwin édesanyja unitárius családból származik.

Darwin unitárius kapcsolatai felnőtt korában sem szakadnak meg, mert ismeretes, hogy ő is egyike volt kora ama neves tudósainak, aki *eljárta a Little Portland utcai unitárius gyülekezetbe, s ott dr. James Martineau, a nagy angol unitárius vallásfilozófus egyházi beszédeit hallgatta.*

Az évforduló alkalmából számos angol unitárius gyülekezetben megemlékeznek Darwin tanításairól. A Hibbert-alapítvány, melynek titkára, dr. St. Carter, cambridge-i unitárius lelkész, az unitárius világszövetség alelnöke, évi szokásos előadássorozata tárgyául a Darwinról való megemlékezést választotta. A négy előadásból álló sorozat címe: A darwinizmus a gondolkodás történetében. Az előadások tartására az alapítvány intéző bizottsága Easil Willey cambridge-i professzort kérte fel, aki az angol irodalomtörténet legjelesebb művelője és a Pembroke College elnöke. Az előadások ismertetik Darwin elméletét, a fejlődésmélethez a vallással való kapcsolatát és a darwinizmus jelentőségét értékelik a gondolkodás történetének szélesebb szemszögéből. Az előadásokat a bristoli, londoni és manchesteri egyetemek, minden bizonnyal, nagy hallgatósága előtt tartják meg április és május hónapokban.

Fj.

A BIBLIÁRÓL

A Szentírás 36 könyvnek a gyűjteménye: 39 az ótestamentumban és 27 az újban. Időben kb. kétezer év vallásos és történeti irodalmát öleli fel. Az ószövetségi könyveket héber és arámi nyelven, míg az újat kivétel nélkül görög nyelven írták. Krisztus előtt a II. században az ótestamentumot is görögre fordították s ez nevezzük Septuagintának. A Vulgata a teljes biblia latin nyelvű fordítása, melyet Jeromos készített Krisztus után a IV. században.

Nagyszámú újtestamentumi kézirattal rendelkezik a keresztény világ. A mintegy 4063 darab közül a három legrégebb és legjelentősebb az úgynevezett Vatikáni, Símai és Alexandriai kodex, melyeknek eredete a IV—V. századra tehető. A legrégebb héber kéziratok az utóbbi évekig a IX—X. századból valók voltak. 1947-ben a Holt-tenger partján a Krisztus előtti I—II. századból származó tekercsre bukkantak, melyeknek feldolgozása még napjainkban is folyik.

A könnyebb kezelhetőség kedvéért a XIII. században a canterbury érsek a Biblia szövegét fejezetekre bontotta, majd R. Estienne 1551-ben a fejezeteket versszakokra jegyezte ki. Gutenberg nyomtatta ki elsőnek 1456-ban. Jelenleg több mint 1100 nyelvre és nyelvjárássra van lefordítva.

Irodalmi műfajonként a Bibliát feloszthatjuk:

1. A Teremtés nagy mítoszaira, a világ, az ember, a bűn és szenvedés, valamint az isteni büntetésnek eredetére, illetve keletkezésére.

2. Ókori hagyományok és törvények gyűjteményei: a többi mózesi könyv.

3. Nemzeti korszakok irodalmára: Bírák és Sámuel könyvei.

4. Drámai irodalomra: Eszter könyve.

5. Idillikus irodalomra: Ruth könyve.

6. Lírai költészetre: Énekek-Éneke.

7. Filozófiai költészetre: Jób könyve.

8. Tanító könyvekre: Példabeszédek és Prédikátor könyve.

9. Próféta munkákra: 17 próféta könyv.

10. Vallásos himnuszokra: Zsoltárok könyve.

Az újszövetség egyszerűbb és áttekinthetőbb: a négy Evangélium mellett megtaláljuk az Apostolok Cselekedeteiről írott könyvet és a 13 páli levél mellett 8 egyéb levelet és az úgynevezett Apocalypsis. Ireneus (Kr. u. 205-ben) az újtestamentumi könyvek közül már mind a négy evangéliumot említi. Az újszövetségi kánont Kr. u. II. században fogadták el. (Bizonyos Muratori 1750-ben fedezte fel egy régi latin írásból.)

Bajor János

Az evangélium fényénél...

János 20. r. 22. v.: „Vegyetek Szentlelket.”

Az evangélium írója szerint Jézus a Szentlelket tanítása továbbvitele végett, kizárólag tanítványainak adja, hogy azok annak ösztönző erejével az emberiséget — a szeretet törvényének betöltésében — a mennyei Atyához vezessék. A Szentlélek a tanítványok lelkében, mint a félelem elűzője jelentkezik és annak erőadó és bátorító hatása készíti őket az eszme terjesztése és diadalra vitelére. Számukra a Szentlélek hatása Mesterük halálával rájuk szakadt tétlenségből való felocsudást és annak a munkának eredményét jelenti, amely a kereszténység gyülekezeteihez való szervezéséhez vezet. Azonban a Szentlélek munkálkodása, amely az apostoli megfogalmazásban Istennek ereje, működését illetőleg nem időhöz és személyhez kötött. Tér és időfelettségének legjobb bizonyítéka az, hogy mindenkor és így ma is működik ott és azokban, akik a jézusi tanítás szerint élnek és azon fáradoznak, hogy példájuk nyomán az evangéliumban támasztott jézusi követelmény a jelen emberiség szívügyévé váljon. A Jézus által megígért, majd tanítványaira kibocsátott Szentlélek a kereszténység dogmájában isteni személylé alakult, s mint ilyen, elvesztette emberi megnyilatkoztatásra készítő erejét s a szentháromság tanában az istenség harmadik személyévé magasztosult.

Mi unitáriusok, akik a kereszténység értelmezésében a jézusi tanításra alapozunk, a Szentlelket Isten erejének és jóra való segédelmének valljuk, melynek hatása elsősorban az ember erkölcsi megnyilvánulásában, vagy mondhatjuk úgy is, az erkölcsi emberben jelentkezik.

Nemcsak újjá alakítja az embert, de elindítja benne azt a folyamatot, amely a tökéletesség munkálásával mindnyájunkat az isteni élet részesévé avat. Megtisztítja az értelmet, megadja az akaratot, s rávezet arra a felismerésre, hogy csak Isten törvényeinek betöltésével válhatunk a mennyei Atya gyermekévé. Ebben a törekvésben azonban ki kell fejeződnie az emberi cselekedet, az emberi magatartás fontosságának is. „Vegyetek Szentlelket” — mondotta Jézus és ez azt is jelenti, hogy annak bennetek való működéséről tegyetek is bizonyosságot. Szeresd az Istent teljes szívedből és szeresd az embert és így törekedj arra a tökéletességre, amely Isten szívedbezárásával és ennek kinyilatkoztatásával jelentkezik. A te életed legyen figyelmeztető arra, hogy a Szentlélek mint benned, másokban is munkálkodhat, mert ennek fölismereése az első lépés Istenhez. Azonban nemcsak közeledni kell felé, hanem el is kell érkezni hozzá. Ha erőadó lelke az első lépéshez elsegít, ne állj meg: keresd mindenhol és mindenben s ha ez lesz életed legfőbb törekvése, akkor megérted, mily nagy segítség számodra e parancs értelme: „Vegyetek Szentlelket”. És boldog leszel, ha teljesítheted azt, mert üdvösséged lesz belőle.

Amen.

Kelemen Miklós

A BUDAPESTI EGYHÁZKÖZSÉGBEN május 9-én népes gyülekezeti estet rendeztek a Nagy Ignác utcai teremben, melyen R. Filep Imre lelkész hirdette az evangéliumot dr. Zsakó István ny. ig. főorvos tartott rendkívül tartalmas előadást „Az imádság gyógyító ereje” címen.

Május 10-én, vasárnap a délelőtti istentisztelet keretében konfirmáció volt az egyházközség Nagy Ignác utcai templomában, melyen 26 ifjú testvérünk tett bizonyosságot hitéről, az anyaszentegyház eszményeihez való tartozandóságáról, az imádság értelméről. A konfirmációt előkészítést s annak levezetését Györfi István lelkész végezte. A gyülekezet tagjai közé R. Filep Imre vez. lelkész fogadta be az ifjakat. A fel-emelő és áhítatos konfirmációt ünnepség végén Pethő István püspöki helynök atyánkfia részesítette főpásztori áldásban a hitükben megerősödött ifjakat s az egész gyülekezetet. Adja Isten, hogy ennek a napnak maradandó emléke, amit fokozott az úrvacsorával való élés is, kísérje végig őket egész életükön.

Külföldi egyházi hírek

A MANCHESTERI UNITARIAN COLLEGE — teológiai iskolán — a gyakorlati tanszék tárgyainak előadására Twinn Kenneth athertoni unitárius lelkészt kérték fel, aki 1938-ban Magyarországon és Romániában is látogatást tett és egyes istentiszteleteken magyarul prédikált.

A LEIDENI EGYETEM teológiai fakultása egyetemi rendkívüli tanárként a gyakorlati és a valláspszichológiai tárgyak előadására meghívta dr. H. Faber Oud Wassenar-i lelkészt, az unitárius világszövetség titkárát, aki a második világháború előtti időben egyházunkat is meglátogatta. Új tiszteltetésével üdvözljük.

A PRÁGAI HUSZ JÁNOS TEOLÓGIAI FAKULTAST. a csehszlovák egyház főiskoláját a prágai keresztény békekongresszuson dr. M. Kánák dékán, az egyháztörténelmi és dr. J. Mánek, az újszövetségi szakcsoport professzorai képviselték.

A CALIFORNIAI BERKELEYBEN levő Starr King unitárius teológiai fakultás az utóbbi években nyári továbbképző lelkész tanfolyamokat rendez. A tavalyi évben dr. Sape van der Woude holland lelkész, világszövetségi titkár és dr. Hans Casparis, a svájci churwaldeni Albert Schweitzer intézet igazgatója voltak a vendégelőadók. Az idei évben két univerzalista professzort hívtak meg előadások tartására: Robert B. Tapp, a St. Lawrence egyetem teológiai fakultásának vallásfilozófiai és Robert L.H. Miller, a Tufts egyetem, Crane teológiai fakultásának vallás-erkölcsi nevelési tárgyalnak előadóit.

AZ ANGOL UNITÁRIUSOK évi közgyűlése Leedsben tartották meg április havában. Az Essex előadást C. O. Rhodes anglikán lelkész, a modern anglikán lelkészek egyesületének az igazgató-titkára tartotta A tömegközlekedés módjai és az emberi szellem címen.

VALLANCE W. ARTHUR lelkészt választották meg az angol unitáriusok ez évi elnökévé. Vallance 1943 óta Altrinchamban unitárius lelkész, egyike a legjobb angol unitárius prédikátoroknak. Szeretettel köszöntjük új feladat körében.

PRINCIPAL J. D. JONES, a carmartheni Presbyterian College igazgatója március 13-án influenzában váratlanul elhalt. Jones éveken keresztül vezette a walesi unitárius lelkészeket nevelő intézetet, s egy időben a walesi egyetem teológiai fakultásának is dékánja volt.

KIELTY JOHN, az angol unitáriusok titkára tartja az idén az USA-ban a Minns alapítvány előadásait, a brit unitarizmus múltja, jelene és jövője címen. Ezt követően részt vesz az amerikai unitáriusok évi nagygyűlésén és több bostoni és New York-i gyülekezetben is szolgál.

MANCHESTER legrégibb protestáns templomát, a Cross utcai unitárius templomot, melyet a második világháború idején német bomba pusztított el, újjáépítések és március 21-én avatták fel. Az avató beszédet J. Chuter Ede parlamenti képviselő, az angol unitáriusok most kibúcsúzó elnöke tartotta.

A MÁSODIK KERESZTÉNY BÉKEKONGRESSZUS ülésén résztvevők hazatértek már egyházaikhoz. Magukkal viszik a prágai konferencia eredményeit, mely hittestvéreinket is kötelezi. E határozatok közül a legfontosabb a bűnbánati világnapra vonatkozó határozat, melyet a Hirosimára történt atombomba ledobásának az évfordulóján tartanak meg. Határozatban foglaltak állást a hidegháború folytatása és az atom- és nukleáris fegyverekkel való felfegyverzés ellen. Igen jelentős végül a keresztény békekongresszus megrendezésére vonatkozó határozat. A konferencia plénuma ezt a határozatot harmadik bizottságának a javaslata alapján hozta meg, melynek munkájában többek közt a csehszlovák egyház prágai püspöke, dr. M. Novák is részt vett. A sürgősségre való tekintettel úgy határoztak, hogy a keresztény világ-békekongresszust 1961 tavaszára hívják egybe. A béke világbékekongresszus előkészítésére két albizottságot küldtek ki, a békevilágbékekongresszus teológiai és szervezeti előkészítésére. A bizottságok titkárai, Bohuszláv Pospisil, a jelenlegi konferencia főtárgyalója, a bizottság székhelye Prága.

PESTSZENTLŐRINCEN május 10-én népes gyülekezetben áldoztak az édesanyák szerető szívének.

RÁKOSPALOTÁN május 2-án tartottak anyák napját. Evangéliumot Huszti János lelkész hirdetett, a gyermekek pedig Bencze Márton lelkész vezetésével versekben s virágosokkal köszöntötték az édesanyákat.

KOCSORDI EGYHÁZKÖZSÉGÜNKBEN szép számú gyülekezet vett részt a húsvéti és pünkösti istentiszteleteken és részesült az úrvacsora jegyeiben.

DUNAPATAJON húsvétkor az úrvacsorához a kenyeret és bort özv. Varga Józsefné, pünkösdkor pedig Barát Lajos fia adományozta. A jószívű adakozókat szereti és megajándékozza Isten.

A mindkét alkalommal szép számban megjelent híveink istentiszteletet tartott és úrvacsorát osztott Szánthó Ferenc fia.

Jókai az unitáriusok körében

— Részlet az Irodalomtörténet című tudományos folyóiratban közölt tanulmányból —

Tordának és környékének képe Jókai szépítő tükrében tűnik föl. 1877-ben jelenik meg Egy az Isten című regénye. Az Egy az Isten nem tartozik Jókai nagy regényei közé, de alapeszméjével, költői szellemével, színes leírásaival, merész fordulataival, emelkedett nemzeti és általános emberi pátozásával, ha nem a legnagyobb, de a legszebb Jókai-regények közt foglal helyet. A cselekményt vallási szempontok mozgatják, nem csoda, ha Jókai írói sajátága itt hatványozott mértékben jelentkezik: életszerűen jellemzett alakok mellett angyalok és ördögök küzdenek egymással. A regény jelentőségét és maradandóságát munkálja, hogy a magyarságnak egy számban nem nagy, de nemzeti erényekben kiváló része: az unitárius hitfelekezet újszólván vallásos iratai közé sorolja.

A Jókai-kultusznak mintegy áldozati tűzhelye mellé kerültem, mikor 1905-ben Tordán a gimnáziumban tanári állásomat elfoglaltam. Nem érkeztem üres kézzel, Jókairól személyes élményeim is voltak. Ennek a következő története van.

Jókai kései házassága, a rokoni köréből való kiszakadása nagy visszatetszést keltett a magyar közvéleményben. Jókai népszerűsége hanyatlani kezdett.

Kolozsvár polgárai nagy eseményre készültek ekkoriban. A Mátyás-szobor leleplezésére országos ünnepséget akartak rendezni. Az unitárius egyház belső kapcsolatban állt a Mátyás-szobor ügyével. A szobor felállítását ugyanis Nagy Lajos tanárunk indítványozta a városi tanács ülésén s a költségek előteremtésén is ő fáradozott legtöbbit.

Nagy lelkesedéssel készültünk a szoborleleplezésre. Hírneves püspökünk, Ferencz József, bizalmas értekezletre hívta össze a kolozsvári eklézsia néhány tagját. Az egyetemi ifjúság képviseletében én is részt vettem az értekezleten. A püspök elmondta, hogy író barátainak indítványt tett: az Erdélyi Irodalmi Társaság hívja meg Jókait, vegyen részt azon az ünnepi közgyűlésen, amelyet a Társaság a szoborleleplezés műsorába vettett fel. Az írók örömmel fogadták a gondolatot, mire ő indítványát azzal egészítette ki, hogy az irodalmi ünnepséget új kollégiumunk dísztermében rendezzék meg. Az írók ezt is örömmel fogadták el. Itt lesz tehát az alkalom, hogy Jókai iránt hálánkat lerójuk! A híveket szervezni kell: az ünnepség előtt gyűljenek föl a szomszédos tanterembe s ha a közönség valamely izetlenség miatt gyéren jelentkeznek, vonuljanak be és töltsék meg a dísztermet. Én azt a feladatot kaptam, hogy toborozzak ifjúságot az ünnepi hangulat élénkítésére.

A püspök aggodalma nem teljesedett: az irodalmi ünnepségre óriási közönség gyűlt föl. Az elnökség Jókaiék hírvására sietett. Az utcán is megéljeneztek Jókaiakat, de az igazi harsonázás a mi részünkről az

előcsarnokban hangzott föl. A kollégium igazgatója, Gál Kelemen, mint házigazda, rövid köszöntést intézett a belépő Jókaihoz. Én kissé elől, a lépcsőfokon álltam, hogy hadamat jobban át tudjam tekinteni. A házaspárnak mellettem kellett elhaladnia. A hatalmas éljen-riadatban Jókai megállott, rám tekintett, kezét nyújtott és ennyit szolt: Köszönöm ifjú barátaimnak!... Nyájas, kék szemével mosolyt intett a lelkes sorfalra, aztán lassan, fáradt lépésekkel felhaladt a lépcsőn. Mellette délceg tartású ifjú felesége! A karzatról figyeltük a gyűlés lefolyását. Az emelvény asztala mellett, a püspök és az Erdélyi Irodalmi Társaság elnöke, Szamosi János egyetemi tanár között ült Jókai. Az elnök balján fölismertem Bartha Miklóst, továbbá Szabolcska Mihályt.

Szamosi ékes szavakkal üdvözölte a vendéget. Bartha Miklós Mátyás királyról emlékezett meg s a nemzet nagy államférfiát szónoki művészettel hozta párhuzamba a nemzet nagy írójával. Szabolcska Mihály Mátyás királyt és Jókait együtt ünnepelte versében. Most Jókai állt föl s meglepően csengő, erőteljes hangon szólalt meg. De a beszéd tartalma? Mi történt, öregkori elhibázás vagy szándékosság volt-e a dologban, szavai mind az unitárius dicséretet zengték. A nagyobb hitelesség kedvéért az unitáriusok folyóiratából, a Keresztény Magvetőből idézem a beszéd rövid foglatát:

— Templomban vagyunk — úgymond — az iskola falai közt, amelyet ihlet tölt be. Én úgy is, mint író, úgy is, mint hazafi és politikus, hirdetője voltam mindig a szabadságnak, mely a művelődés terjesztésével, a hazaszeretettel és istentisztelettel párosul. Ebben a törekvésben legközelebb találtam magamhoz az unitárius vallásfelekezetet, mely mindig előljárt a hazafiságban és a tudomány művelésében, s mely bár nem tartozik a gazdag felekezetek közé, a művelődésnek e szép épületet emelte.

Messzehangzó, hatásos igék voltak ezek. Jókai avatta volna fel az új kollégiumot, amelybe a vallásfelekezet négyszáz éves hagyományait, művelődési kincseit, haladó szellemét, szabadságvágyát költöztette át. Boldog volt a püspök, hogy jóakarató törekvéseért ilyen gazdag viszonzást kapott, dagadoztak az unitárius keblek és büszkén hangoztatták a közszólássá vált regény-címet: Egy az Isten!

Örvendetes emlékek voltak ezek számomra is, de gyászos élmény vegyült közéjük. Két év múlva, 1904-ben, mint felügyelő és óraadó tanár, Jókai halálhírére a megdicsért, szép kollégium épületén én tűztem ki a gyászlobogót.

Ezeket az emlékeket vittem magammal Tordára.

Gyallay Domokos

HALOTTAINK

Szabédi Székely Lászlóafia, kolozsvári egyetemi tanár a kiváló költő Kolozsvárott tragikus körülmények között elhunyt. Székely Sándorafia fivérét, Rédiger Károlyafia unokaöccsét gyászolja az elhunytban.

Dimény Dénes, budapesti egyházközségünk egykori Szövetség utcai házában buzgó gondozója, Budapesten elhunyt.

Farkas Sándorné, dunapataji egyházközségünk áldozatos híve elhunyt.

Súlyos gyász érte Jakab C. László kocsordi atyánkfiát 3 hónapos kislfia elhalálozásával.

Diszón Gusztávné kocsordi és Katona Ferenc tiborszállási híveink elhunytak.

Dr. Szathmáry Miklós szindi (Románia) lelkes, özv. Badózy Tamásné Gyaluban (Románia) meghalt. Badózy Béla és Badózy Tamásafia édesanyjukat gyászolják benne.

„Vannak bűnök, amelyek csak más bűnök következtében tapadnak hozzánk és amelyek, mielőtt megsemmisítjük az alapbűnt, épp úgy eltűnnek, mint ahogy a faágak lehullanak, ha kidöntik a törzsüket.” (Pascal)

„A jónak — Istennek — szeretete és a halhatatlanság hite egy és ugyanaz.”

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör

Felölös szerkesztő és kiadó: Pethő István.

Evi előfizetési díja 12 forint.

Budapest, IX., Hőgyes Endre utca 3.

Táv: 137—186. Csekk: 50 561.

Zrínyi Nyomda, Budapest. — Felölös: Bolgár Imre.